

"From all of us, to all of you" ...

Äntligen är det dags att önska varandra en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

"Tomtarna" på bilden instämmer hjärtligt i den hälsningen, när de nu vinkar farväl till det förångna och med spänd förväntan ser fram emot 1986. Under kommande år ska FFV Aerotech bevisa att det finns skäl för det nya namnet, i första hand mot vår huvudkund, Försvarets Materielverk. Om detta skriver Tommy Johansson på sidan 3.

Det här temanumret handlar om utbildning, såväl intern som extern. Att fånga upp ett så stort ämne i en sektor som är fylld av olika slags utbildningsmöjligheter, är inte det lättaste.

Vi kommer med all sannolikhet att få anledning att återkomma till detta ämne många gånger, så var inte förtvivlad om just "din" utbildningsbit saknas i den här tidningen.

Nu ska vi fira jul och och nyår. Väl mött efter "jul-lovet"!

För oss som säljer kunskap är utbildning = ökade resurser

Som konsult- och tjänsteföretag säljer vi kunskap.

Sett ur den synvinkeln är utbildning en del av vår "produktförädling" och "produktutveckling".

Kunskapen är själva "råvaran".

Förmågan att omsätta den till en tjänst är "produktionen".

Förmågan att få den såld är "marknadsföringen".

Därför är kunskap och förmåga kanske det viktigaste långsiktiga konkurrensmedlet för FFV Aerotech.

Kunskap och förmåga är alltså resurser. Målet för vår utbildningsverksamhet är att skapa ökade resurser och ökat resursutnyttjande, både för den enskilde individen och för företaget.

Utbildning är utveckling, utveckling är karriär. Karriär är inte bara att klättra upp på "chefsstegen", utan har en mycket vidare innebörd – eller borde åtminstone ha det. Det är till och med så att vi måste motarbeta inställningen att karriär alltid ska leda till chefskap! Vidgar vi begreppet "karriär" kan vi arbeta efter tre modeller:

- Personlig karriär
- professionell (specialist) karriär
- chefskarriär

Karriär för alla

Den personliga karriären gäller alla anställda. Det innebär att utvecklas som människa – inte minst i den miljö, som är ens arbete och därmed en stor del av hela livet.

I den personliga karriären ligger att få ta ansvar, pröva på nya uppgifter, få lära sig något nytt, få känna att arbetet är meningsfullt och en källa till glädje, få använda sina erfarenheter, sin kreativitet och sin vilja. Det råder skilda förutsättningar oss människor emellan, men alla har något utrymme för någon bit av den utveckling jag talat om här. Alla kan sträva efter att bli bättre i den arbetsuppgift han eller hon ska utföra!

Vi har många "proffs"

Den professionella karriären handlar om att utvecklas i sin specialistroll. Inom FFV Aerotech finns många specialister. Det är ju det vi lever på!

Därför är det nödvändigt att skapa former också för specialistkarriärer – utan att för den skull behöva komma med "chefströjan". Att bli en skicklig specialist borde vara ett generellt önskemål, oavsett om man är tekniker, sekreterare, montör eller städare. Nu ska vi dock inte sticka under stolen med att det är särskilt angeläget att skapa utvecklingsvägar för tekniker. Utbildning och kunskap är två pusselbitar i detta sammanhang. Professionellt erfarenhetsut-

byte, inom och utanför företaget, en lönepolitik som gynnar utveckling och bra prestationer, samt att kunna nå hög lön utan att bli chef är andra – lika viktiga – pusselbitar. Vi måste kunna erbjuda våra tekniska specialister ökad självständighet och ökat ansvar. Här ligger en utmaning!

Cheferna – nyckelfigurer

Vare sig det gäller den personliga karriären eller specialistkarriären, så är det cheferna som är nyckelfigurer. Låt mig likna dem vid trädgårdsmästare: Cheferna har ansvar för att synsätt och tankar "planteras och får sol och vatten" i de respektive "trädgårdarna". En skicklig trädgårdsmästare kan visa upp växter som är både vackrare och större än han själv, utan att fördenskull över- eller underskatta sin del av jobbet.

I chefskarriären ligger att utvecklas som "trädgårdsmästare". Även den bästa gröda eller den godaste frukt kan tappa sin fräschhet om trädgårdsmästaren missköter sin uppgift. På samma sätt kan en vanvårdad trädgård blomma upp igen, om trädgårdsmästaren har de rätta ambitionerna.

Så långt bilden. Låt oss sedan konstatera ett känt faktum: Alla passar inte som chefer!

Mer än utbildning

Det formella chefskapet – makten – kan ges till många olika individer. Flera har tillräcklig formell kunskap och erfarenhet för att bli chefer eller kan skaffa sig det utan svårighet. Den delen av chefskapet, som är det viktigaste – att vara ledare och "trädgårdsmästare", med förmåga att acceptera att vissa medarbetare eller "växter" är mer betydelsefulla än chefen själv – får man inte via någon kurs!

Beslutet om tillsättande av chefer är

Det är inte alltid så lätt att vara chef, särskilt inte när resultatkurvan pekar nedåt.

Det kan vara bra att ha ett stort skrivbord att gömma sig under ibland, om man är "för liten" för den chefsroll man tagit på sig...

bland det viktigaste en ledning har att fatta. Likaså borde det vara angeläget för den enskilde chefskandidaten att pröva sina förutsättningar och sin egentliga vilja att gå in i chefsrollen. Här ska utbildningen ge det stöd i form av kunskap och den träning som behövs, för att chefen ska kunna fungera som ledare i alla aspekter. Inte minst ska utbildningen ge tillfälle att pröva sin egen lämplighet och utvecklingsvilja.

En allmän grundsyn

Det jag återgett här är en mycket allmän grundsyn på utbildning inom FFV Aerotech. I mer konkret form ska vi så småningom uttrycka samma sak i en sektorgemensam policy.

Grunden för allas vår utveckling och lärande finns i det dagliga arbetet, i varje situation och i alla problem som dyker upp. Den lärdom vi kan få på detta sätt, går inte att ersätta med någon kurs i världen.

Det hindrar inte att vi ska vara lika generösa med utbildning, som med ansvar och arbete. Det vinner vi på.

Vi ska behålla vår huvudkund!

Vid det här laget torde alla anställda veta att vårt företag byter namn i och med årsskiftet.

På olika sätt vill vi göra det nya namnet – FFV Aerotech – känt och vedertaget.

Men det finns en annan sak, som också måste prantas in lika starkt, mitt i allt tal om "ökad internationalisering och civila satsningar": Svenska försvaret ÄR och FÖRBLIR vår största och viktigaste kund!

Som jag tidigare sagt är en av anledningarna till namnbytet att "underhåll" inte längre täcker in bredden av vår unika tekniska kompetens. Likaså har jag sagt att FFV Aerotech passar oss bättre när vi nu går in för att öka marknaden på civila och internationella områden.

Detta får dock inte missförstås så att vi tänker "glömma bort" vad som är vår huvuduppgift: Att bistå Försvarets Materielverk och samtliga försvarsgrenar med verkstadsunderhåll och konsulttjänster, kort sagt: vårt egentliga bas-kunnande.

Ett livsvillkor

I snart 80 år – ja, faktiskt handlar det om en så lång tidsperiod – har vi haft förtroendet att sköta stora delar av försvarets underhållsverksamhet. Den högteknologi vi behärskar idag bygger på att FFV Aerotech funnits med "från början" och följt med i den tekniska utveckling som vårt svenska försvar genomgått.

Jag vill starkt understryka att vi är angelägna om att det samarbetet ska fortsätta. Jag skulle kunna säga att det är en nödvändighet för försvarsmakten

att det blir så. Men på samma sätt är det ett absolut livsvillkor för vår egen del.

"Vår linje är flyg"

I fjolårets populärutgåva av långsiktplanen slog vi fast: "Vår linje är flyg." Inom flygområdet har vi vårt största nuvarande kunnande och så kommer det att förbli.

De senaste åren har den civila flygverksamheten ökat rejält på flera av våra divisioner. Det är givetvis glädjande att även civila kunder tagit chansen att utnyttja våra tjänster.

Fortfarande är det dock RM8-motorerna som utgör den största delen av division Motors verksamhet, fortfarande är det flygplan 37, Viggan, som tar upp största beläggningsvolymen hos division Flygteknik, för att nu bara nämna några exempel.

JAS-projektet är vårt viktigaste framtidsjobb och går inte att jämföra med exempelvis SF340 eller liknande civila projekt.

Armén och marinen

När vi nu tar nya krafttag inför 1986 med nytt företagsnamn och en stor por-

tion entusiasm att få visa vad vi menar med "hightech" är detta något som i första hand ska komma vår huvudkund till del.

Trots många års samarbete med ökade arbetsuppgifter till följd, har vi inte "betat av" den här marknaden ännu. Det finns många områden kvar att satsa på. Armén och marinen tillhör våra mest intressanta framtida samarbetspartners.

"Det absolut bästa"

I vår långsiktplan fram till 1990 har jag angett att den civila och internationella verksamheten ska omfatta hela 40 procent innan dess. Hur stämmer då detta överens med det jag säger här om att svenska försvaret är och förblir vår största kund? Måste inte en så kraftig procentökning som jag förväntar mig på nämnda områden få till följd att vi trappar ner satsningarna mot vår huvudkund?

Inte alls. Tvärtom, vill jag påstå!

Med det baskunnande vi har ska vi gå vidare och lära oss nya områden – allt för att kunna erbjuda försvarsmakten det absolut bästa i fråga om högteknologi, service och kunskaper. Vi ska bevisa att vi inte bara heter Aerotech – vi är också precis vad namnet betyder.

Jag ber att få önska er alla en trevlig och avkopplande juledighet!

Det har aldrig hänt förut!

Det är faktiskt första gången i division Basmateriels historia som det sker:

Ett nytt namn på posten som huvudskyddsombud.

Divisionen har nämligen bara haft ett huvudskyddsombud: Einar Zetterström, fd svetsare, numera tecknare, har haft den bisysslan sedan 1971, och ett år dessförinnan var han skyddsombud. Han har alltså arbetat med skyddsfrågor nästan lika länge som divisionen har funnits. Men nu har han gjort sitt, tycker han. Varför det då?

– Jag har bytt jobb i huset, och är nu tecknare. Eftersom de flesta arbetskyddsfrågor kan härledas till verkstaden, anser jag att någon där bör vara huvudskyddsombud.

Är det något speciellt han minns från de gångna åren?

– Det som man minns med tacksamhet är att vi varit lyckligt förskonade från allvarligare olyckor. På 15 år har vi haft ett fåtal mindre olyckor med långvariga sjukskrivningar som följd, och ingen av de drabbade har fått några bestående men av händelserna. Det är mycket glädjande, säger Einar.

Bertil kommer

Det nya huvudskyddsombudet hos division Basmateriel heter Bertil Johansson, tillika ordförande i SF-klubben. Men sin långa fackliga erfarenhet har han en god grund att stå på när han nu tar över Einars jobb som huvudskyddsombud.

Hans Brännström

Dick-Eddie Enebro, ansvarig för skyddsfrågorna hos division Basmateriel, flankeras av frv avgående huvudskyddsombudet Einar Zetterström och tillträdande Bertil Johansson.

Foto: Hans Brännström

Begrepp som bör förklaras

Sektorns Kvalitetsprogram är nu uppdaterat.

I samband med detta har nya begrepp införts beträffande kalibrering/kontroll och underhåll av mätdon/utrustningar för kontrolländamål.

Vid genomförda systemrevisioner har det visat sig, att kännedomen om de här begreppen och vad de betyder är ganska oklar. Begreppen finns förklarade i sektorns Kvalitetsprogram, kapitel 7. En enkel sammanfattning av denna förklaring får du här.

Livsviktigt med kvalitet

– Kvalitet är viktigt. Inte minst som konkurrensmedel i en alltmer hårdnande prismedvetenhet. Dålig kvalitet ger oss ingen framtid. God kvalitet ger lönsamhet, som i sin tur leder till tryggare jobb, säger sektorchef Tommy Johansson.

– Kvalitet är något som rör oss alla. Det ska inte bara vara några personer som är anställda för att hålla ordning på kvaliteten. Alla vi anställda formar "företagskvaliteten", förklarade Ingvar Holtz, företagskonsult från EKAB, som utformat kursen i kvalitetsstyrning.

I tre dagar fick planerare, beredare och arbetsledare lära sig grunderna i det alltmer viktiga ämnet kvalitet. Femton personer från Underhåll i Linköping fick en duvning i hur de i sin tur ska bete sig på arbetsplatsen, för att föra ut budskapet – kvalitet är livsviktigt för företaget.

Sektorchef Tommy Johansson deltog några timmar den sista dagen, för att bland annat ge sin syn på kvaliteten och dess betydelse i sektorns strategi.

Ann Wilson

KALIBRERING

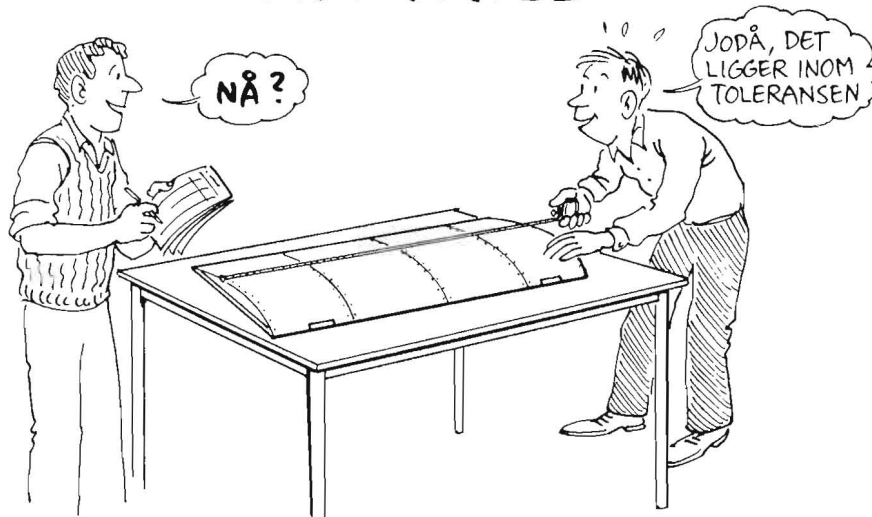
QUALITY

CORNER

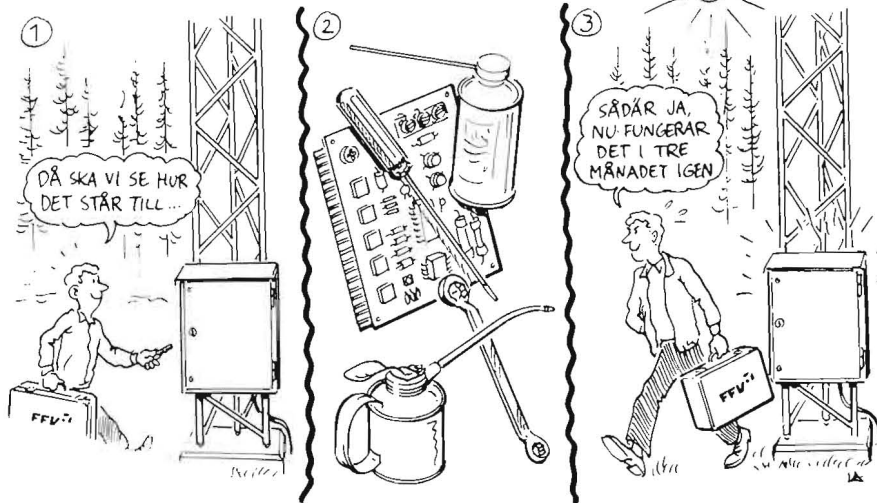
Vid kalibrering fastställs storleken av mätdots/utrustningars mätfel. Resultatet ska dokumenteras.

KONTROLL

Vid kontroll fastställs om angivna krav i specifikationen är uppfyllda.

UNDERHÅLL

Vid underhåll kan till exempel åtgärder som justering, rengöring, smörjning, utbyte av komponenter vidtagas.

”Motor är inne i en viktig förändringsprocess”

MOTOR. – Självklart finns det mycket för min efterträdare att göra. Vi står bara i början av målsättningen att expandera våra nya satsningsområden. Om tio år ska de omfatta hälften av Motors verksamhet. Därför har hela den civila sidan, inklusive gasturbinunderhållet, ”pus-hats” fram.

Det är Rune Lindberg som blickar in i division Motors framtid. Själv kommer han att följa utvecklingen på avstånd när han lämnar FFV Aerotech i februari för att bli produktionschef på SAS Lintaverken i Bromma.

– Jag är inte rädd för nya satsningar, även om jag är medveten om riskerna. Men jag är också medveten om att utvecklingen avstannar när man inte tar några risker alls. Vi måste helt enkelt klara av de satsningar vi bestämt oss för att göra, och vi måste göra det helhjärtat och genom att ställa upp för varandra, säger Rune Lindberg. Foto: Ingemar Kjellberg

Några av de punkter, som kommer att kräva en hel del insatser de närmaste åren, beskriver Rune närmare.

– Vi har gjort stora satsningar på CT7 och Allison. Utvecklingen måste drivas hårt och med ett starkt stöd, så att verksamheten får alla förutsättningar som krävs för att expandera i framtiden. Kan vi sköta om korsbefruktningsen militärt-civilt, så blir ”familjetillhörigheten” en stor styrka. Samma sak gäller gasturbinerna, nu när vi startar vår civila expansion på den marknaden.

Europamarknad

Det är alltså underhåll på gasturbinmotorer som blir nästa stora satsning för Motor. Av förklarliga skäl har man avvägt med den expansionen.

– När vi för ett par år sedan såg möjligheten att bli först med CT7-underhåll i Europa, och vi såg de intressanta potentialer det skulle medföra, var det bara att ta chansen. Att i det låga driva en parallell utveckling av gasturbinunderhåll hade blivit för jobbigt, förklarar Rune och hänvisar till arbetslaget 1982 och 1983.

– Själv var jag ny som divisionschef. Vi slet med RM8-avtalet för att ta hem underhållet på Viggenmotorn i konkurrens med VFA.

Samtidigt pågick omorganisationen av Motor, och dessutom lanserade vi oss själva för att få in en fot på CT7-marknaden och för att få förtroende för underhåll på Allisonfamiljen.

Hektisk tid

– Det var två hektiska år med en arbetssituation som inte kändes helt realistisk alla gånger. Idag hoppas jag få

slippa uppleva två sådana år igen, säger Rune.

De risker som ligger i att etablera sig på nya marknader är han beredd att ta. Att Saab SF340 inte har sålts i beräknad utsträckning ändrar inte Runes inställning på den punkten.

– Visserligen har vi tvingats revidera vårt planerade utfall på CT7-underhållet. Men jag vill understryka att det inte beror på några missar från vår sida när det gäller service på Allison och CT7 i Europa. Tvärtom har vi överträffat oss själva där, säger han.

Ögonstenar

Uttrycket ”att vända skutan mot ny färdriktning” har vi ofta hört ifråga om Motor och hela FFV Aerotech.

– Men Motors förändring startade inte från något bottenläge. Här fanns både erfarenhet och inneboende styrka att bygga på i utgångsläget. Dessutom finns det många exempel på hur våra anställda har varit levande exempel på begreppet ”service”. Därför har de också blivit våra kunders ögonstenar med åren, berättar Rune.

– Själv lärde jag mig under de här åren att det krävs korrekta avvägningar mellan kortsiktigt och långsiktigt arbete. Under hela omstruktureringen av divisionen och av vår inriktning lät jag det långsiktiga arbetet styra min arbetstid.

– Det är en brist att skjuta på angelägena, kortsiktiga frågor som fordrar en lösning nu. Därför förstår jag den kritik som har kommit, och jag tycker att den

är berättigad, tillägger Rune.

– Idag har medvetenheten om det här förhållandet spridit sig på alla nivåer inom företaget, och det kommer att vara vägledande för oss alla.

Tillgång

Det första projekt Rune fick ta itu med när han kom till FFV Aerotech för drygt tio år sedan var uppbyggnaden av reparationsverkstaden.

– Då var det knappt 100 personer som jobbade där, och idag har avdelningen vuxit till 200 anställda. Nu har vi moderna och effektiva resurser och en skicklig personal med lång erfarenhet, påpekar Rune och fortsätter:

– Det är en enorm tillgång för oss när vi ska introducera nyheter i verksamheten. Personalen har vana vid att bedöma hur nya jobb ska göras, och de är inte rädda för att pröva sitt kunnande på nya objekt.

– Vid de ”dragningar” jag gör om Motor brukar jag presentera vårt kunnande ifråga om underhåll, översyn och reparationer. Där har reparationerna verkligen en primär betydelse och det känns angeläget att framhålla.

– Nästan varannan produktionstimme ligger på Reparationsavdelningens område, och det är en strategiskt viktig verksamhet och ett starkt konkurrensmedel för hela division Motor, avslutar Rune.

Vad han i övrigt har att berätta om tiden vid Motor och vid FFV Aerotech kan du läsa i FFV-NYTTs julnummer.

Anne Allard

SAS-jobben blir bara fler

MOTOR. – Snabbheten och kvaliteten är två orsaker till att vi skickar våra motordetaljer till FFV Aerotech för reparation. De korta leveranstiderna gör det betydligt billigare för oss att utnyttja Reparationsavdelningens resurser än att skicka jobben till USA, säger Roland Forsberg. Roland är produktionstekniker med ansvar för detaljreparationer vid SAS Lintaverken i Bromma.

På SAS visade Åke och Mikael en provreparation för Roland Forsberg. De har gjort en så kallad omklassning och ändrat luftflödesarean mellan ledskenorna till JT9. Provet godkändes och redan veckan efter SAS-besöket kom den första satsen ledskenor till Arboga för omklassning. Från vänster: Åke Edman, Roland Forsberg och Mikael Boström.
Foto: Anne Allard

Det är snart tre år sedan Motordivisionen fick de första beställningarna från SAS. I början rörde det sig mest om ströjobb, men idag är situationen en helt annan.

Det började med coating av turbinblad och turbinledskenor till JT9- och JT3-motorerna. Ganska snart tillkom uppdraget att svetsa knivegg på turbinbladen till JT9. Sedan har jobben fortsatt att "ramla in" i allt snabbare takt med plasmaspjutning, svetsning, lödning och så vidare.

Heltidsjobb

Åke Edman jobbar med beredning på avdelningens Tekniksektion. Han gjorde de första föreskrifterna på reparationer för SAS. Till en början klarade Åke SAS-jobben parallellt med sitt ordinarie beredningsarbete för RM8-motorn.

– Men reparationerna åt SAS ökade hela tiden, och sedan förra våren har jag fått ägna mig helt och hållet åt dem, berättar han.

Under hösten har Åke fått förstärkning av Mikael Boström, samtidigt som han själv har inlett arbetet med att utveckla nya svets- och lödmetoder.

Certifikat

Åke och Mikael besöker Lintaverken med jämna mellanrum och i november var det dags igen.

– SAS hade begärt underlag och beskrivningar av våra resurser för coating för att kunna skicka dem vidare till England. Vi har nämligen fått en förfrågan om coating på Speymotorer, och det kräver certifiering från motortillverkaren Rolls Royce, förklarar Åke. Själv har han fått till uppgift att arbeta fram metoder och föreskrifter för den nya coatingprocessen RR339. Coating innebär i korthet att detaljerna beläggs

med aluminiumpulver, som efter värmebehandling ger en yta som motstår korrosionsangrepp.

Braathens har tidigare gjort det här jobbet men har nu av sagt sig det. Därför behöver SAS en ny leverantör.

"Fickorna fulla"

När Åke och Mikael återvände till Arboga denna gång var det med fulla fickor. Från SAS fick de med sig en mängd förfrågningar på nya test och provreparationer.

Några exempel bara: provsvetsning av ledskenor till JT9, spricklödning på gassamlare till Speymotorer, plasmaspjutning på turbinättningssegment, coatingprov på låsplattor!

– Vi trodde inte att samarbetet med SAS skulle utvecklas så enormt när vi började med reparationerna 1983, säger Per Nymark.

– I år kommer vi att fakturera drygt 1,5 miljoner kronor och räknar med minst en fördubbling av beloppet nästa år.

Mer civilt

Det innebär att avdelningen satsar på nya investeringar i både personal och utrustning 1986. Omräknat i tjänster kommer SAS-jobben då att ge heltidssysselsättning åt sex man. Enligt Per finns det dessutom en stor marknad i Norden för den här typen av detaljreparationer, och i det fallet har avdelningen ett bra försprång både tekniskt och geografiskt.

– Tid är pengar för de civila flygbolagen och vår affärsidé är att hela tiden ställa upp på kundernas villkor. Vi sneglar inte enbart på de egna förtjänsterna. Den policyn har slagit väl ut på SAS och kan ge oss fler civila jobb i framtiden.

Anne Allard

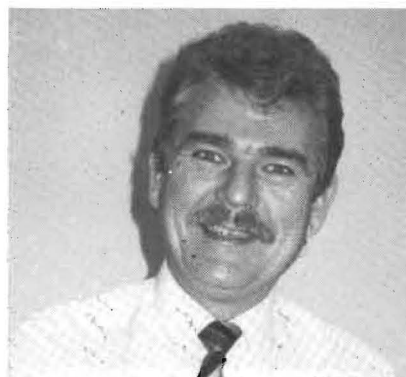
På nya poster

AVIONIK. Inom division Avionik har en funktion, "Affärsutveckling", inrättats. Till den nya tjänsten har Thomas Persson rekryterats.

Thomas kommer närmast från STAL-LAVAL i Finspång och har en gedigen försäljningsbakgrund bland annat som platschef för ASEA i Libyen och Saudiarabien.

Han har även tio års anställning i flygvapnet bakom sig.

Thomas kommer att ansvara för divisionens affärsutveckling i ett vidare perspektiv och blir i praktiken

även divisionens "exportchef" utanför redan etablerade exportmarknader.

Ny minorder

FFV har tecknat en order om leverans av minor och minläggare till Holland.

Totalt ordervärde: 365 miljoner kronor, varav en hel del tillkommer FFV Aerotechs division Basmateriel, som ska svara för leverans och dokumentation av minläggare.

Hans Brännström

Tårtkalas i Övre Ektorp när RB04E jubilerade

AVIONIK. Tisdagen den 3 december firades det med tårta och kaffe på avdelning Robots verkstad i Övre Ektorp.

Orsak: Prestandaprovning nummer 2000 av Robot 04E hade just gått av stapeln och verkstadschef Sven Blomqvist tyckte att det borde firas.

– Det här projektet har gått som en röd tråd genom hela robotverksamheten ända sedan 50-talet. Varianter av Robot 04E kommer nog att finnas länge till, sa Stig Jäderlund, chef för sektion Robotteknik, när han gav en kort historik före tårtkalaset.

Med bland de inbjudna gästerna fanns både Robots avdelningschef Per Granström och några som "var med från början" och numera är pensionärer.

Bland dessa fanns förstås "Mr Robot himself", Arne Rydeborg, som dessutom firade sin egen födelsedag samma dag.

Det som idag är Robot 04E började en gång på 50-talet som en förtyp till sjöattackrobot med benämningen RB 304A. Mellan 1955 och 1962 fortsatte den som försöksrobot sjöattack och med benämningen RB 304B.

– Det var en rolig period, eftersom det hände mycket hela tiden och utvecklingen av försöksrobotar engagerade många människor. Det fälldes till exempel många robotar under de åren vid RFK, Robotförsöksplats Karlsborg, berättade Stig Jäderlund och fick instämmande nickar från åhörarna.

Lever vidare i JAS

Under sista halvan av 50-talet las en beställning från dåvarande Flygförvaltningen på tillverkning av en sjöattackrobot med benämningen RB 04C. Detta gav bland annat mycket jobb åt den svenska elektronikindustrin.

Därefter gjordes en omfattande modifiering av roboten och C:et ändrades till ett D. När nästa utvecklingssteg skulle tas, fick SAAB beställning att modifiera roboten till nuvarande E-versionen.

Det innebar att den helt försågs med modern elektronik. Nuvarande FFV Aerotech blev underleverantörer till SAAB och svarade för viss tillverkning, slutmontering och test av roboten.

Och i december 1985 utfördes alltså prestandaprovning nummer 2000 på denna robot, som mer än någon av sina likar tillhör FFV-historien i Arboga.

– Robot 15M och F är en utveckling av RB 04E. Det betyder att den kommer att leva vidare till exempel i nya flygplan 39, JAS Gripen, förklarade Stig Jäderlund.

Historiske Jan-Anders

Det fanns många minnen och många minnesvärda personer att prata om vid kaffeborden den 3 december. Jan-Anders Källberg, också han en huvudfigur i alla robotsammanhang vid FFV Aerotech, bidrog med en och annan historia.

– Det var hårda tider när vi jobbade som mest med försöksrobotarna. På den tiden tillhörde FFV en del av nuvarande Försvarets Materielverk och vi hade våra duster ibland, berättade han.

Arne Rydeborg tog genast tillfället i akt och berättade en historia där unge herr Källberg själv var inblandad.

Irriterande, men bra idé

När robotarna provflugit ville man ha ner dem så hela som möjligt. Därför fanns en fallskärm inmonterad i robotens bakdel. Vid en bestämd signal skulle kåpan som skyddade fallskärmen skjutas bort och fallskärmen förhoppningsvis utlösas, så att man bara hade att fiska upp den oskadda roboten sedan den dalat ner i Vätterns böljor.

Men för det mesta fungerade inte det här arrangemanget. Fallskärmen utlöstes inte och robothaverier blev följden. Då fick Jan-Anders Källberg en idé. Med hjälp av en liten hjälpfallskärm, inmonterad under samma kåpa som den stora, skulle det gå att lösa problemet, trodde han.

– Den lilla skulle helt enkelt dra ut den stora, enligt hans teori. Det var dock inte så populärt att unge Jan-Anders kom med så genomtänkta idéer till den som var projektsammanhållande inom FMV, berättade Arne Rydeborg och fortsatte:

– Kanske tyckte man att idén borde ha kommit från FMV:aren själv eller hans närmaste kollegor. I varje fall mottogs idén med ilska, som slutade med att FMV:aren kastade hjälpfallskärmen efter Jan-Anders när han gick därifrån!

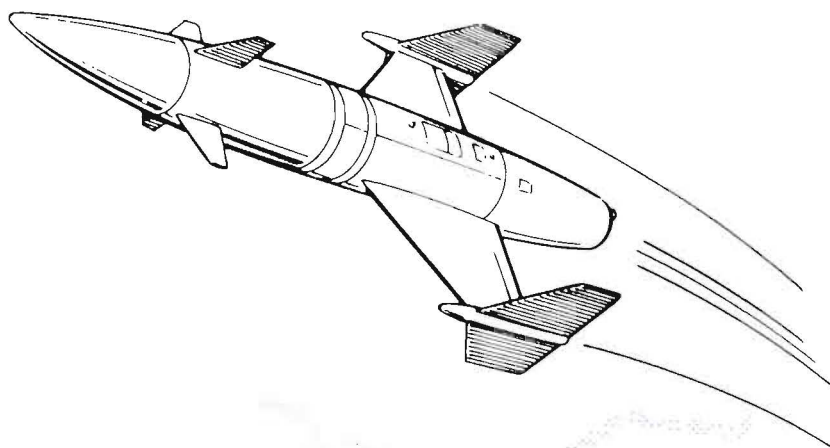
Den röda tråden

Idén med hjälpfallskärm var trots allt värd att testa. På FFV såg man till att det gjordes prov och sedan dröjde det inte så länge förrän FMV tog hand om detaljutvecklingen...

Det är på sin plats att påpeka att sedan hjälpfallskärmen kommit på plats, blev det slut på de många robothaverierna. På samma sätt som Arne Rydeborg och Jan-Anders Källberg är namn, som alltid kommer att förknippas med robotverksamheten vid FFV, finns det motsvarande namn inom FMV.

– Ta till exempel Carl Boström, chef för gruppen RFi, Robot Förbindelseingenjör, eller Anders Gernandt, chef för RU, Robotutvecklingsgruppen, sa Stig Jäderlund.

– De var färgstarka profiler i "robotgänget", som många av oss kommer ihåg. Gemenskapen mellan oss på robotsidan inom FFV och FMV har fördjupats genom åren. Tillsammans har vi jobbat med många robotprojekt och genom dem alla går RB 04E som en röd tråd, förklarade han.

Lizzie Hamnström, utbildningsledare:

"Alla anställda ska nås av utbildning"

SERVICE. – Kursutbudet ska utvecklas och breddas, så att det hela tiden står i linje med företags utveckling och inriktning. Det säger Lizzie Hamnström, utbildningsledare hos avdelning Personalservice sedan augusti 1985.

Lizzie har många bra idéer om utbildning av skilda slag. Därför har 25 procent av hennes arbetstid lånats ut till sektorstab Personal och Organisation, för att hon ska kunna vara en sektorgemensam resurs i utbildningsfrågor.

Lizzie Hamnström är vår utbildningsledare och har många friska idéer om hur framtidens kursutbud ska kunna breddas.

– Jag ser fram emot ett aktivt och spännande utbildningsår 1986, säger hon. Foto: Ann Wilson

Lizzie Hamnström och Ingrid Persson (se separat artikel) jobbar tillsammans inom sektion Personalutveckling. Att vara utbildningsledare inom ett företag, som dels arbetar på en bred teknisk basis, dels har så många anställda av olika kategorier, är givetvis ett mångfacetterat yrke. Det gäller att ha grepp om en mängd utbildningsfrågor och hela tiden inrikta verksamheten mot morgondagens behov.

– Syftet med all utbildning inom FFV Aerotech är att ge personalen förutsättningar att genomföra sina nuvarande och kommande arbetsuppgifter på ett bra sätt, säger Lizzie och fortsätter:

– Det är viktigt att alla medarbetare nås av någon form av utbildning, för att få stimulans att engagera sig aktivt i arbetet. Samtidigt är det angeläget att utbildningen är meningsfull både för den enskilde och för företaget.

Nya ämnesområden

I det här temanumret om utbildning har vi låtit divisionerna spegla lite grand av den utbildningsverksamhet – intern och extern – som pågår inom sektorn. Lizzie är glad över att intresset för utbildning är så stort och för att divisionerna hjälper henne och Ingrid att bredda kursutbudet.

– Men det finns hela tiden nya ämnesområden som vi måste fånga upp och göra något av. Ta till exempel det här med "ekonomisk medvetenhet". Det är en viktig del i företaget och vi håller därför på att ta fram ett utbildningspaket i företagsekonomi, säger Lizzie.

– På samma sätt är ADB-utbildningen viktig, eftersom den tekniska utvecklingen tränger igenom på fler och fler områden inom företaget. Vårt utbild-

ningspaket består av fristående block och behandlar både grundläggande utbildning och systemutbildning.

– I takt med ökad internationalisering och vidgade kontakter med utlandet, som är en del av sektorns långsiktplan, måste vi också anordna fler språkutbildningar. Vi räknar med att "teknisk engelska på två nivåer" blir verklighet i Arboga redan i början av 1986. I Linköping planerar man bland annat en kurs i presentationsengelska, berättar hon.

Nära samarbete

Lizzie räknar upp en lång rad av utbildningsmöjligheter, interna och externa, som redan är igång eller förväntas starta inom den närmaste framtiden. Sedan en tid tillbaka är 25 procent av hennes arbetstid "utlånade" för att användas i sektorgemensamt syfte.

– Och det är nog väldigt viktigt att vi får till stånd en bra samordning på all utbildning som förekommer inom sektorn. Jag vill gärna stå till tjänst för alla divisioners utbildningsfrågor, säger Lizzie och tillägger:

– För att kunna genomföra de kurser vi planerar krävs ett nära samarbete mellan oss på Personalutveckling och den som beställer våra tjänster. Vi har kontakt med andra som jobbar med utbildning inom FFV-koncernen och kan därför serva varandra med kurstips och idéer över hela koncernen. På det sättet hoppas vi också att vi ska utnyttjas av samtliga divisioner, allt för att få en bra administrativ service och kunna arbeta fram kurser som motsvarar de utbildningsbehov som finns. Jag ser fram emot ett aktivt och spännande utbildningsår 1986!

Årets kull av elevingenjörer består av 14 friska krafter. Om deras utbildning berättar Lizzies medarbetare Ingrid Persson på nästa sida. Foto: Ingemar Kjellberg

Interna eller externa kurser – alla måste administreras!

SERVICE. – Visst är det stressigt ibland med flera kursstarter samma vecka, men det är samtidigt roligt och stimulerande att se hur utbildningsbehovet växer mer och mer, säger Ingrid Persson.

Hon har hand om administrering av utbildning vid FFV Aerotech i Arboga, vilket inte vill säga lite...

Ingrid jobbar bland annat med den viktiga elevingenjörsutbildningen.

– Vi är inne på tredje "kullen" i år och såvitt jag vet har ingen av de tidigare eleverna lämnat FFV Aerotech efter genomgången utbildning, säger hon.

Ingrid jobbar hos sektion Personalutveckling inom avdelning Personalservice. I cirka 20 års tid har hon sysslat just med utbildningsfrågor på detta företag. – Jag trivs med den omväxling mitt arbete innebär, säger hon.

Interna eller externa kurser spelar ingen roll – Ingrid tar hand om kursanmälningar, skickar ut inbjudningar, beställer kurser och ordnar skraddarsydda program.

– Du anar inte hur många bitar som ingår i ordet "administrera", skrattar hon.

Elevingenjörer

Elevingenjörsutbildningen vid FFV Aerotech är ett angeläget arbetsområde för Ingrid. I tre läsår har hon följt de olika "kullarna".

– Deras utbildning består av 25 olika teoretiska kurser, som varvas med praktik på avdelningarna. Eleverna kommer från fyraårigt tekniskt gymnasium och blir fast anställda inom division Avionik redan vid kursstarten, berättar Ingrid.

Margareta Karrman arbetar med utbildning hos FFV Aerotech i Linköping.

Ingrid Persson har hand om administration av utbildningen vid FFV Aerotech i Arboga – ett mångsidigt och omväxlande arbete. Foto: Britt Blom

– Glädjande nog har alla elever valt att stanna kvar sedan de genomgått utbildningen. I år har vi fjorton elever, vilket är högsta antalet hittills, tillägger hon.

Fler uppgifter

På Ingrids bord ligger för närvarande också "arbetsledarpaketet", en viktig utbildning för företagets arbetsledare. "Paketet" består av ett 15-tal olika kurser, som deltagarna genomgår under en tvåårsperiod.

– En annan del av mitt jobb är att ha hand om den frivilliga utbildningen, som personalen får ersättning för. Den som vill studera på fritiden anmäler sig till mig, sedan han eller hon först pratat med sin närmaste chef om ersättningsmöjligheterna, säger Ingrid.

– Ersättningen betalas ut efter varje termin, när jag fått in kursintyg och kvitton från deltagaren. Just nu är det ungefär ett 100-tal anställda som pluggar på fritiden bara här i Arboga.

– Divisionerna tar själva initiativ till de externa kurser de vill satsa på, men administrationen går till största delen genom mig. Varje år gör vi på Personalutveckling en inventering över kursbehovet. Sedan samordnar vi och gör upp lämpliga tidsplaner. Tack vare ett gott samarbete mellan oss och de övriga enheterna, brukar det gå att få ihop "utbildningspusslet" år efter år, avslutar hon.

Full fart på AM70

AVIONIK. – Vi håller på att ta fram en informationskurs om programspråket ATLAS. Kursen riktar sig till dem, som inte är programmerare, men ändå behöver ha lite baskunskap om ATLAS, säger Göran Nordström, chef för sektion Teknikutbildning, AM70, inom avdelning Mätteknik.

– Om allt går som planerat ska vi köra den här kursen vecka 11, det vill säga i mitten av mars 1986, tillägger han.

Hos sektion Teknikutbildning finns inga belägningsproblem i sikte. Med tre nya, välutrustade utbildningslokaler i By 43, samt verksamheten i Åsby kursgård, jobbar sektionens medarbetare för fullt med sina interna och externa elever.

– Som bekant åker vi också ut till kunder och anordnar kurser direkt på plats, säger Göran.

Just nu är AM70 hårt belagda på förbindnings- och teletekniska kurser, både internt och externt.

– De flesta kurserna våren 1986 är redan uppköpta. På förbindningstekniken har vi till exempel bara nio öppna kurser kvar till våren, resten är inbokad, berättar han vidare.

I oktober 1985 anordnade AM70 utbildning för användare av logiksimulatorn HIL03, som säljs av företaget Lagercrantz Elektronik AB. I kursen deltog representanter från leverantörens övriga kunder och resultatet blev så bra, att man bestämde sig för att fortsätta samarbetet.

– Vi har nu ett samarbete, som innebär att vi utbildar deras kunder på HIL03, samtidigt som vi täcker vårt eget interna kursbehov i samma ämnesområde, berättar Göran.

– AM70 ser detta som ett givande samarbete, inte minst med tanke på att FFV Aerotech och Lagercrantz Elektronik AB redan har etablerat kontakt med varandra i samband med köp av programvara, som ska användas av hela IG JAS-gruppen, säger han.

M återkommer

Division Motor har mycket att berätta om sin utbildning.

Dessvärre blev deras skribent Anne Allard sjuk strax före presstopp, så vi återkommer med Motors temaside efter jul!

De fick lära sig att störa

AVIONIK. Nyge Aero har från och med årsskiftet fått kontrakt med Försvarets Materielverk, FMV, på stör- och målbogseringsverksamhet.

Det medför att flygbolagets operatörer och tekniker måste få utbildning på den utrustning som ingår i övningsstörsystemet.

Den utbildningen får de hos sektion Motmedel, avdelning Flygelektronik, vid FFV Aerotech i Arboga.

"Orientering och handhavande av ÖVS-utrustning" är namnet på den femdagarskurs som ägde rum den 2-6 december hos FFV Aerotech i Arboga. (ÖVS = övningsstörsystem.)

På uppdrag av byrådirektör Anders Hellström, FMV:Flygplan, som ansvarar för försvarets målflygverksamhet, har sektion Motmedel anordnat den här utbildningen för personal från Nyge Aero.

– De måste lära sig hantera materielen, eftersom det är nytt för dem. Kontraktet med FMV innebär att de ska flyga och störa förbandens radarsändare och radarmottagare i övningssyfte, samt i vissa fall även ha skjutmål med sig. Vi har valt att låta tre av de väsentligaste störsystemen ingå i utbildningen, förklarar Arne Johansson, chef för sektion Motmedel och kursansvarig för nämnda kurs.

De tre störarna kallas PETRUS, AD-

RIAN och FÄLLARE.

– PETRUS och ADRIAN är båda stör-sändare, som inmonterats i kapslar. FÄLLARE är en remsfällare, som också är inmonterad i kapsel. Med "remsor" avser man i detta fall radarreflektorer, säger Arne och fortsätter:

– Inom sektion Motmedel flyger vi själva som operatörer för bortåt 300 000 kronor årligen och kompletterar därmed Nyge Aero's operatörer. Uppdraget gäller både förbandsutbildning och utprovning av ny materiel eller modifieringar. Eftersom vi har bättre kunskap om utrustningarna kan vi bättre anpassa störningarna efter kundens behov.

Instruktörer vid denna skraddarsydda utbildning för Nyge Aero var N-A Nilsson, FMV:RadarM, och Sten Sture Kvidal, FMV:SÄK, samt fyra medarbetare från sektion Motmedel.

Jukka Alanko och Per Gustafsson (sittande), båda operatörer från Nyge Aero, ska uppträda störande i fortsättningen. Utbildningen har de fått hos sektion Motmedel vid FFV Aerotech. De som står bakom både killarna och utbildningen är herrarna i mitten, N-A Nilsson, FMV:RadarM, och Arne Johansson, kursansvarig. De flankeras av Bengt Nilsson, FMV:RadarM, tv och Jonny Berglund, sektion Motmedel, th. Foto: Britt Blom

AF är klara för etapp två i utbildningen

AVIONIK. Nu är det klart för andra steget i "AF-utbildningen", det vill säga avdelning Flygelektroniks utbildning av sina egna medarbetare.

– Tillsammans med sektion Teknikutbildning, AM70, har vi lagt upp en kursplan på totalt 778 timmar. Utbildningen sträcker sig från våren 1986 till hösten 1987 och kommer att ge oss ännu bättre tekniker, om allt går som planerat, säger Holger Hedberg, utbildningsansvarig inom AF.

Den första grundutbildningen, steg ett, har vi berättat om tidigare. Målet med den utbildningen är att de som på grund av sitt jobb behöver kunskap om nya teknikområden, ska kunna få det under arbetstid och därmed vara rustade för dagens och morgondagens teknik.

– Nu går vi vidare ett "snäpp högre", det vill säga att steg två leder till att eleverna kommer att kunna göra en del jobb på T-sidan och därmed avlasta våra tekniker lite, förklarar Holger.

Frivillig utbildning

Utbildningen ska ske på arbetstid i första hand, men förutsätter att eleverna även tar sig tid att studera enskilt på fritiden.

– Den här utbildningen är givetvis helt frivillig, eftersom den kräver fritidsinsatser. Vi kommer att skicka ut kursplanen till alla sektioner inom AF. Sedan får varje sektion anmäla sina deltagare. Vi räknar med ett tiotal elever i första omgången, säger Holger.

– Att kursen är efterfrågad har vi fått bekräftat från flera håll. Folk ringer och frågar när den ska börja och så vidare. För AFs del betyder den här utbildningen att vi tar vara på de resurser vi redan har och ger våra medarbetare möjlighet att gå vidare i respektive flygelektronik-område, säger han och avslutar:

– Vi vet att ambitionen finns bland AF-folket. Det är därför vi vill satsa 350 000 kronor per elev, fast förvisade om att vi kommer att få tillbaka varenda krona!

De har lärt oss nya avtalet

Carl-Gustaf Borgh och Ingemar Björnudd smålar belåtet sedan de lyckats lära många anställda inom sektorn vad Principavtalet går ut på.

Foto: Hans Brännström

Att sitta på en stol och "avnjuta" en utbildning om principavtalet mellan FMV och FFV, kan det va' nåt?

– Jodå, det var det visst, hävdar en av deltagarna, Göran Könberg, från division Basmateriel.

– Vi fick en bra inblick i vad vi har att ta hänsyn till när vi ska göra affärer mot vår kund FMV.

Det hela började med att Carl-Gustaf Borgh och Ingemar Björnudd hos division Basmateriel fick i uppdrag att utbilda sådana medarbetare, som i sin dagliga gärning på ett eller annat sätt arbetar med marknadsföring och/eller försäljning mot vår största kund, Försvarets Materielverk, FMV. Utbildningens mål var att bibringa deltagarna kunskap om vad principavtalet mellan FMV och FFV innebär.

Apparat satsar på engelska

FLYGTEKNIK. Under hösten har ett intensivt språkprogram genomförts inom avdelning Apparat på initiativ av Göran Elmhed, teknisk chef.

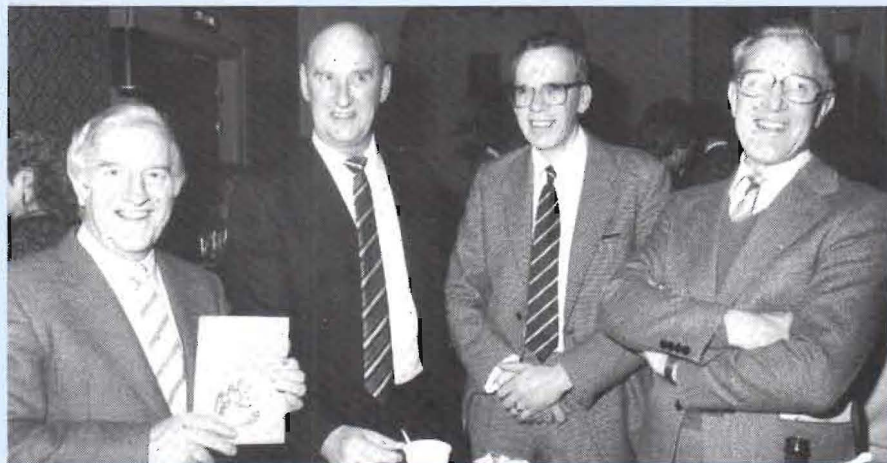
Utbildningen föregicks av en grundlig kartläggning av förkunskaperna, samt en analys av behov och önskemål. Samtliga intresserade testades och intervjuades. Därefter bildades grupper på olika nivåer och med olika inriktning.

All utbildning och kommunikation mellan lärare och elever har skett till 100 procent på engelska – alltså inte bara lektionspassen utan även kafferaster, telefonkontakter och så vidare, har utnyttjats för språkträning.

Mellan lektionstillfällena har deltagarna fått lägga ned ett omfattande arbete på förberedelser och självstudier.

Ansvarig konsult och kursadministratör för denna spåksatsning har varit Ulla Eriksson, LINUS – Linköpings Utbildnings-Service.

Terminen fick den 2 december en mycket festlig avslutning, där deltagarna praktiskt fick prova sina nya språkkunskaper med att gå på engelsk teater. The English Theatre Company gav "A Christmas Carol" av Charles Dickens.

Folke Månsson, Rolf Karlsson, Arne Jordelius och Reinhold Gustavsson är några som satsat sin fritid under hösten på engelska. Avslutningen hade man på teatern i Linköping, där man fick avnjuta god engelska.

Foto: Mats Eriksson

20-talet seminariar...

På de tre Aerotech-orterna Arboga, Linköping och Östersund hölls sammanlagt ett 20-tal utbildningsdagar. De var fördelade på endagsutbildningar för sådana som måste veta allt, och halvdagsseminarium för de som endast behövde kännedom om avtalet.

...med 442 deltagare

Sammanlagt har 442 anställda inom sektorn drillats av Carl-Gustaf och Ingemar. De har fått veta vad som skiljer det nya principavtalet från det gamla huvud-verkstadsavtalet. Principavtalet är anpassat till de regler och rutiner som gäller för svensk verkstadsindustri, förklarar Carl-Gustaf.

– I detta konstaterande inryms förstås en stor mängd förändringar, som vi informerade om, och som många av oss måste känna till för att kunna prata produkter och affärer med FMV.

Negativa morötter

De gamla bok- och räkningsavtalen ska så långt som möjligt begränsas.

– Ja, vi tycker det. De är inget bra motiv för att hålla nere underhållskostnaderna. Därför bör det vara priskontraktjobb i fortsättningen. I samband med detta så sade man att bok- och räkningsjobb innebar negativa morötter för bra jobb. Vilket föranledde Ingemar Björnudd vid ett tillfälle att undra över följande inför kursdeltagarna:

– Negativ morot? Det måste vara en sådan där blasten växer neråt? Den biologiska faunan har berikats med ännu en (negativ?) grönsak!

Hans Brännström

Han pluggar 15 timmar i veckan

Inte nog med att många av oss fortbildar sig genom företagets försorg. En del av oss använder vår fritid för att förkovra oss. I de allra flesta fall handlar det om att vi avsätter en kväll i veckan för att till exempel lära oss ett nytt språk. Men det finns de som "tar i" värre ändå.

En av dessa är Claes-Håkan Nordlund hos division Basmateriel. Han studerar vid Högskolan i Östersund i form av distansstudier, vilket innebär att han sköter det mesta av studierna hemma, och har lärarledd undervisning tre eller fyra eftermiddagar per månad.

Vad är det då för ämne som kan få Claes-Håkan att avsätta upp till 15 timmar i veckan, för att läsa tjocka böcker på engelska?

– Ämnet heter Informatik. Det är en systemanalytisk påbyggnadskurs, som för första gången genomförs i Sverige. En premiär där Högskolan i Östersund deltar, berättar Claes-Håkan.

Jamen, vad är det då han läser?

– Vi läser om systemvetenskapliga begrepp, samt datortillämpningar i företag och andra organisationsformer. Mycket handlar om managementrollen i organisationers förändringsprocess. Teleinformatik, samt under våren simulering av storskaliga system, förklarar han.

Och detta är intressant?

– Det är mycket intressant, det ger först och främst en kunskapsbreddning över vilka konsekvenser som kan bli följden av en förändring i en organisation. Det är dessutom mycket utvecklande att läsa om vilka enorma möjligheter som datortillämpningar i "kontor" kan ge på framtiden, säger Claes-Håkan.

Vad är syftet med att studera detta ämne?

– Det blir lättare att styra en organisation mot framtiden, samt lättare att kunna lösa de problem som kan uppstå när man arbetar inom komplexa och storskaliga system. Det är en utbildning, som jag efter första terminens erfarenheter, varmt rekommenderar ma-

– Jodå, tack, ämnet är intressant om än ganska arbetsamt, säger Claes-Håkan Nordlund.
Foto: Hans Brännström

nagementpersoner inom FFV att gå, avslutar han.

Ett år tar de första 20 poängen, sedan går det att läsa vidare förstås...

Hans Brännström

Utbildning för övertaliga

Du har läst om det förut: övertaligheten vid division Basmateriel. Den har ju varit divisionens stora problem det senaste året.

Då, för drygt ett år sedan, var antalet övertaliga 46 personer. Åtgärder vidtogs för att om möjligt minska antalet övertaliga: omplaceringar, "stegförflyttningar" inom organisationen och utbildningar av olika slag kom till för att mildra verkningarna av övertaligheten, som i sig var nödvändig för att anpassa personalstyrkan till den aktuella och framtida verksamheten. Det slutliga antalet som sades upp blev 15, varav 14 har fått nya jobb eller har jobb på gång.

I samarbete med de arbetsvårdande myndigheterna fick många av de varslade gå olika slag av utbildningar.

Här är några exempel:

- Kontorsutbildning, fem veckor för en anställd
- Trafikutbildning för fem anställda
- Busskortutbildning för två anställda
- Baskontorsutbildning för två anställda, AMU
- Kontorsvaktmästarutbildning för två anställda, AMU
- Allmän behörighet (E1), Högskolan, 18 veckor, för två anställda
- Datautbildning, 30 poäng, Umeå

Universitet, tre anställda

- Utbildning av tecknare i samband med omplacering

Givetvis pågår annan, budgeterad utbildningsverksamhet vid sidan av den ovan nämnda. Intensivkurser i engelska, för att nämnda ett exempel. Fem-sex personer i ett antal omgångar läser på delvis betald arbetstid.

En av de som fick gå kontorsvaktmästarutbildningen var Valborg Pålsson. Nu har hon arbete bland annat med posthanteringen inom divisionen. Vad tyckte hon om den utbildningen hon fick?

– Jo, jag tycker det var en stimulerande utbildning. Vi fick lära oss

mycket som går under benämningen "Allmänna kontorsarbetsuppgifter", bland annat skötsel av kopieringsmaskiner och papper till dem. Så med tanke på mitt nuvarande jobb, så var det en bra kurs, säger Valborg.

Hans Brännström

EKU-kurser

I början på året hölls ett par tvådagarskurser i EKU (Ekonomisystem Underhåll) vid Basmateriel under ledning av Sture Fahlborg och Lars-Erik Eriksson från Ekonomiservice i Arboga. I dessa kurser har ett 20-tal personer deltagit. Eftersom behovet av utbildning är mycket stort inom ekonomiområdet har en förkortad variant av två-dagarskursen tagits fram av Inger Jonsson, BC. Den förkortade varianten har varit mellan tre och sex timmar lång, beroende på antal och kategori deltagare. Kursen har under sommaren och hösten körts för i stort sett samtlig personal, som har kontakt med EKU. Ett sista uppsamlingsheat planeras i vecka 51.

Hans Brännström.

Rustas för modpaket B

FLYGTEKNIK. Undersöka fel och orsak, föreslå alternativa lösningar till systemförbättringar, konstruera och medverka vid prototypframtagning och flygprov – ja det är några exempel på våra ingenjörers vardag. Men också att informera och utbilda förbandspersonal inför en kommande modifiering, reparation eller vid en systemförändring ingår som en naturlig gren i teknikernas arbetsområde.

Tisdagen den 3 december var tekniker från avdelning Flygplan på plats vid F13, Norrköping, för att under två dagar ha genomgång av modpaket B till flygplan JA37.

Nittiofem ändringar ska genomföras. Punkt för punkt gick man igenom de olika ändringspositionerna – ändringens karaktär, placering i flygplan, förändring av test, service och underhåll etc.

Ett trettiotal personer från tekniska enheten och kompani/teknisk skola från berörda flottiljer deltog.

Genomgången är en fortsättning av tidigare genomförd utbildning för modifieringspaketen tre, fyra, fem och sex till flygplan AJ/S 37.

Avsikten med informationen, "instruktörsutbildningen", är att eleverna ska kunna informera berörd personal vid si-

Jan Berckhan och Bengt Cademar heter de tekniker som genomförde instruktörsutbildningen för ett 30-tal elever vid F13 i Norrköping. Detta inför kommande modifiering modpaket B till flygplan JA37. Foto: Benny Aretun

na egna hemmaförband inför kommande modifiering.

F13 versionskontor

Det blir F13, ansvarig versionskontor, som kommer att ha huvudansvaret och samplaneringen av modifieringspaketets införande. Och visst kan man förstå den oro ansvarig kontrollchef Gösta Olsson vid F13 känner, då allt materiel skall fördelas över landet till de aktuella flottiljerna:

– Frågan är om vi ska hålla på med modifieringsarbeten i den här omfattningen. Vi skall producera flygtimmar och ha tillsynsverkstad för denna produktion, säger han. Frågan tål att fundera på, om vi i Sverige vill och ska ha ett fungerande luftförsvar. Flygplanens tillgänglighet beror på ett antal faktorer. Vilka som är utslagsgivande i en freds- eller krigssituation går inte att redogöra för här.

Benny Aretun

Festlig invigning av nyrustade A-hallen

FLYGTEKNIK. Hans Molander, chef för avdelning Flygplan, invigningstalade.

Bertil Nyberg, verkstadschef på avdelningen, klippte det blågula bandet, som var spänt framför hangarporten.

In kördes sedan ett flygplan, dekorerat med uttrycket "Här é jag nu".

Det var måndagen den 18 november klockan 13.30, som invigningen av den nyrustade A-hallen i Linköping skedde.

Samtliga inom avdelning Flygplan var inbjudna för att bevittna invigningen och bjöds på kaffe med bröd. Anläggningservice, division Service, har isolerat och lagt nytt tak, för-

bättrat golvet och gett A-hallen ett nytt ventilationssystem. Personal- och kontorsutrymmen har iordningstänkts och en tillbyggnad har uppförts för att klara miljökraven vid arbete i tankutrymmen.

Hög beläggning

– Det är vårt åtagande i den så kallade "Österrikeaffären" och behovet av lokalutrymme, som gjort det nödvändigt att ta A-hallen i besittning igen. Vi har just nu en mycket hög beläggning, som kommer att förbli så fram till 1989, säger Hans Molander.

– Restaureringens omfattning är gjord för att klara den "puckel" i beläggningsbild, som vi nu ser framför oss. Vi tror också, att de åtagan-

den vi gjort, stärker förtroendet och det framtida samarbetet med såväl SAAB-SCANIA och Försvarets Materielverk, som österrikiska flygvapnet, förklarar han och tillägger:

– Restaureringstiden har varit kort tack vare mycket fina insatser från avdelning Anläggningservice.

Information

Efter invigningen hade Bertil Nyberg en genomgång för berörd personal angående leveranstider, modifieringsarbetets omfattning med mera, bland annat beträffande "Österrikeaffären".

Det hela avslutades med facklig information, som bland andra Sven-Åke Överström svarade för.

Benny Aretun

Försvarsdepartementet gästade sektorn

I slutet av november gästades FFV Aerotech av fyra ledamöter från Försvarsdepartementet.

Gästerna, som samtliga tillhör departementets materielenhet, fick under två dagar tillfälle att titta lite närmare på företagets verksamhet i Arboga och Linköping.

Mats Hugosson, överstelöjtnant och sedan den 1 oktober departementets sakkunnige i JAS-projektet, kommenterade den första besöksdagen så här:

– Vi är här för att få en allmän överblick av verksamheten vid FFV Aerotech och det jag sett hittills inger förtroende.

Förutom Mats Hugosson deltog departementssekreterare Jan Dinell och överstelöjtnant Hans Dellner i besöket. Bengt Nilsson, chef för sektorstab Marknad, inledde presentationen med att berätta om FFV i allmänhet, samt om FFV Aerotechs roll under beredskap och krig. Därefter presenterades de olika divisionernas verksamhet.

Efter denna teoretiska genomgång ägnades resten av den första besöksdagen åt en rundvandring hos FFV Aerotech i Arboga.

På eftermiddagen drog sällskapet vidare till Linköping, där departementsrådet Hans Palm, chef för Materielenheten, slöt upp till sällskapet.

”Tillfredsställelse”

Mats Hugosson är alltså försvarsdepartementets sakkunnige i JAS-projektet. Hans uppgift är att på regeringens väg-

nar följa projektets gång i industrierna, Försvarets Materielverk, flygstaben och försvarsstaben. Som försvarsministerns förlängda arm beträffande JAS, ska han författa den skrivelse från regeringen till riksdagen, som sedan kommer att finnas med i budgetpropositionen för 1986–87.

Mats Hugosson har träffat Sven Edman, FFVs projektledare för JAS, ett flertal gånger, för att följa upp FFV Aerotechs del av IG JAS-kontraktet.

– I skrivelsen till riksdagen säger vi bland annat att regeringen anser att JAS-projektet utvecklas tillfredsställande. Det är visserligen lite oroande med några småförseningar, men ingen av dessa är av den storleken att de påverkar driftstarten, det vill säga när flygplanen ska tas i bruk på våra operativa förband, förklarade Mats Hugosson.

Jan Dinell har arbetat vid Försvarsde-

partementet i cirka tio år.

Jan Dinell har bland annat ansvar för materiellanskaffning åt marinen och för svensk försvarsindustripolicy inom landet och utomlands. Dessutom ansvarar han för Sverige-Norgeavtalet, ett samarbetsavtal på försvarsmaterielområdet.

– Det här är mitt första besök vid FFV Aerotech, och det finns flera skäl till att vi från Försvarsdepartementets sida åker ut och besöker olika försvarsindustrier, berättade han.

”Personlig kännedom”

– Ett skäl är att vi tillsammans med de olika företagens representanter kan diskutera planeringen och inriktningen i framtiden. Samtidigt får vi tillfälle att ta upp olika problem, sa Jan Dinell.

Ett av de problem Jan Dinell berörde var teknikerbristen, som idag drabbar praktiskt taget hela den svenska industrin.

– Sådana här studiebesök är viktiga för oss ur en annan aspekt. Vi har täta kontakter med bland annat FFV Aerotech i vårt arbete. Då är det en klar fördel att ha personlig kännedom både om verksamheten och om människorna här. Det underlättar för mig när jag sitter vid mitt skrivbord att ha en verklig bild av företaget ifråga, förklarade han.

Göran är vår ”högskoleman”

Göran Lejervik är åtta månader gammal på Personalservicen, som personalplanerare för division Motor. Men sedan några månader tillbaka är han till 25 procent ”uthyrd” till sektorstab Personal, för att sköta sektorns kontakter med högskolorna runt om i landet.

Varje år inbjuder alla Sveriges högskolor de större företagen att under två dagar presentera sig och sina anställningsvillkor. Här gäller det att visa framfötterna och jobba hårt i konkurrensen om civilingenjörerna!

Görans uppgifter är bland annat att hålla kontakterna med högskolorna, skriva brev, ringa, ordna resor till och från skolorna, se till att broschyrmaterial finns, följa upp eventuella ”napp” med besök eller intervjuer, kunna svara på ”omöjliga” frågor mera, med mera.

– Det är något jag verkligen gillar, det här att hålla i många tåtar på en gång och sedan se att det förhoppningsvis fungerar i slutänden, ler Göran.

– Eftersom jag ansvarar för alla divisionerna inom sektorn kan de tekniska frågorna bli omfattande. Därför har jag till min hjälp med mig ingenjörer från respektive division vid varje tillfälle. Vi vänder oss till data-, elektronik- och maskiningenjörer i första hand, berättar Göran och fortsätter:

– Senast var vi i Stockholm på Kungliga Tekniska Högskolan och i januari och februari ska vi till Luleå, Linköping, Göteborg och Lund.

– Detta är ett förhållandevis billigt sätt att rekrytera civilingenjörer på. Får vi ett ”napp” är detta en betydligt enklare metod än att först annonsera och sen intervjuar ett antal sökande.

Långsiktigt jobb

För att styra de nu så viktiga högskolekontakterna har man bildat en arbetsgrupp med Hans Wall, Personalservice, Per-Åke Dahlström, sektorstab Personal, och en representant från varje division.

I denna grupp är Göran sammankallande.

Göran Lejervik administrerar det nu alltmer viktiga högskolesamarbetet. Han samordnar sektorns olika behov av rekrytering av civilingenjörer och försöker hitta rätt man/kvinna till rätt plats. Foto: Ann Wilson

– Så länge vi har brist på civilingenjörer så kommer samarbetet med högskolorna att fortsätta. Jag ser det som ett långsiktigt jobb, avslutar Göran.

Ann Wilson

Augångna

I pension Oktober

Maj-Britt Sjöholm, FP80
Viola Wasséll, SR30

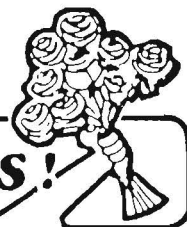
På egen begäran Oktober

Marie-Louise Svennefelt, FF33
Anders Ahlgren, FP18 (till Material-
teknik)
Kenneth Wallin, FF29
Leif Swänson, FF15
Ingemar Gustafsson, AF66 (till Elektro-
nik AB)
Tomas Lord, MR24
Susann Joelason, MU60
Mats Brewitz, UE
Bror Öijerholm, MR43
Tommy Skogsberg, MR43
Margareta Langeblad, SR30
Bo Löow, SR65
Kjell Holmqvist, MR82

November

Ulf Bergstedt, FC52
Tomas Malmsten, FP60
Klas-Göran Haglund, MG82
Kjell-Åke Drugge, MA84 (till Elektronik
AB)

GRATTIS!

50 år

20 december Gilbert Wahlén, AM

TACK

Ett stort fång rosor vill jag ge till de an-
ställda hos FFV Aerotech i Malmstätt,
avdelning optik och syrgas, som alla gjorde
att min prao-tid blev så intressant och
trevlig.

Tobias 8B, Ljungbro skola

Ett stort tack till chefer och arbets-
kamrater för uppvaktningen på min
50-årsdag.

Börje Andersson, FT34

Ett hjärtligt tack till alla – ingen
nämnd och ingen glömd – för upp-
vaktningen i samband med att jag
slutade min anställning vid Under-
håll.

Ken Wallin, FF29

Ett hjärtligt tack till mina fd arbets-
kamrater, till företaget och facket (SF
2152) för presenter och blommor i
samband med min pensionsavgång.

Viola Wasséll, SR30

Jag vill framföra ett stort tack till de
personer som gjorde det möjligt för
mej att få delta i LFKs introduktions-
kurs för flygutbildning. Det uppskat-
tade jag verkligen!

Karl-Erik Elf, SA79

Ett varmt tack till chefer och personal
på SN för de gåvor jag fick när jag
slutade min anställning.

Jörgen Hahne, SN20

Månadens ros vill vi ge till grabbar-
na på garaget vid FFV Aerotech i
Arboga!

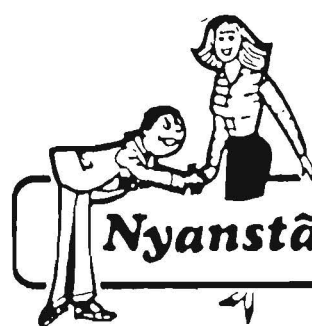
När det krisar till sig och man behö-
ver en bil snabbt ställer herrarna
Hahne och Ekstrand alltid upp.

Tack för service med stort S!

Avioniks kvalitetsstab

Redaktörens kommentar: Många
med mig vill säkert instämma i det
tacket! En riktigt God Jul till garage-
grabbarna från redaktionen!

Nyanställda

Oktober

Hans Smedjeberg, byrådirektör, SH80
Ulf Karlsson, ingenjör, FA25
Håkan Seipel, förste driftingenjör, FA27
Bo Lahti, datorserviceingenjör, AM25
Tomas Blomqvist, systemingenjör,
AS60
Ola Jensen, systemingenjör, AS70
Reidar Dahl, apparatprovare, MG87
Kenneth Danielsson, kontrollant, MT90
Stefan Bäck, apparatmontör, MG85
Bengt Jonsson, telemontör, AR60
Mikael Eriksson, kontrollant, MR82
Johan Ericsson, motormontör, MT84

November

Per Larsson, elmontör, FP70
Lars Allard, elmontör, FP70
Jan Simonsson, driftselektriker, ST42
Helena Danielsson, assistent, SE63
Hans Wikblom, ingenjör, BF30
Åke Johansson, systemingenjör, BA30
Carl von Schulzenheim, controller,
UE10/EC
Sven-Olov Karlsson, reparations-
ingenjör, MR22
Rolf Wallgren, planerare, AM56
Owe Engström, ingenjör, AF20
Ola Olgemar, kontrollant, MT94
Rolf Blomberg, kontrollant, MT94
Anders Birgersson, ytbehandlare,
MR54
Bo Hilmeresson, maskinarbetare, MR43
Sören Everlid, maskinarbetare, MR43
Per-Olof Andersson, svetsare, MR62
Gunilla Svensson, kontrollant, MA82
Per Järhem, kontrollant, MT92

Kör du elefanter
i bilens baksäte?

Flyghistorisk afton

Tisdagen den 3 december var det dags igen för ett flyghistoriskt möte på personalrestaurangen Gyllene Balken.

Olle "Canada" Nilsson stod som vanligt för inbjudan, som denna gång hörsammats av ett 40-tal äldre och yngre entusiaster.

– Ikväll ska vi bland annat diskutera formerna för bildandet av ett flyghistoriskt sällskap i Arboga. Vi är många som på detta sätt vill vidmakthålla intresset och kunskaperna kring våra kära, gamla flygplan, sa Lars Lindberg, verkstadschef inom FFV Aerotech, när han inledde den trivsamma kvällen.

Planerna på att bilda ett flyghistoriskt sällskap i Arboga börjar nu ta form. Olle "Canada" Nilsson är den verkliga "eldsjälen" bakom detta projekt, men det finns även många andra – äldre och yngre – som ivrar för att få till stånd en sådan förening. Det märktes på det stora deltagarantalet denna tisdagskväll, vars program bland annat innehöll en videofilm från den omtalade flygshowen i Västerås i somras.

Flygvapnets TV-team hade lyckats fånga många "gamla godbitar" på videotapen: Där fanns till exempel den flygande fästningen, B17G, med smeknamnet "Sally B", De Havilland Mosquito, P510D Mustang och Spitfire Mk5, Pitts och Harvard. Intresset från deltagarna var lika stort oavsett om man tittade nostalgiskt igenkännande eller med förstagångsbetraktarens ögon.

Efter videotapen serverades kaffe med bröd och många tog tillfället i akt att prata gamla flygminnen kring borden.

– Vid kommande möten ska vi försöka plocka fram några veteraner, som kan berätta för oss om sina upplevelser från de här flygplanens tid, lovade Lars Lindberg.

Att bilda en styrelse för Arbogas flyghistoriska sällskap rätt upp och ner, visade sig vara orealistiskt vid det här mötet. Därför föreslog man istället att en valberedning skulle tillsättas, som fram till nästa möte har i uppgift att få fram förslag på lämpliga ledamöter till nämnda styrelse.

Följande personer blev utsedda att fungera som valberedning:

Jan-Olov Lövdahl (sammankallande), Lennart Fors och Hans Andersson.

Nästa möte planeras äga rum någon gång under våren 1986.

Höjning av inre säkerhet

Från och med den 1 januari 1986 ska alla anställda vid FFV Elektronik AB i Arboga bära sina ID-kort synligt under vistelse på arbetsplatsen. Samma regel gäller för andra FFV-anställda, som besöker deras anläggningar i Arboga. Hållare för ID-kort får besökaren på FFV Elektronik ABs centralexpedition i By 33.

Externa besökare till FFV El AB anmäler sig som vanligt i vakt. Vid inskrivning i besöksloggaren ska besökaren legitimera sig med sitt FFV ID-kort. Någon annan besöksbricka behövs inte längre. Anställda inom FFV Aerotech, som regelbundet besöker FFV El AB, får hämta ut en egen hållare för ID-kortet hos nämnda centralexpedition. Om den anställda tillfälligt glömt sitt ID-kort,

får han/hon ett vanligt besökskort till hållaren, sedan han/hon först styrkt sin behörighet att vistas där.

Höjd säkerhet

Att FFV höjer den inre säkerheten på detta sätt, har flera orsaker:

- Ökade krav på åtgärder till skydd mot obehörig infiltration.
- Det är en förtroendeskapande åtgärd för att manifestera hög säkerhetsnivå gentemot samarbetspartners och kunder.
- Det är en anpassning till internationell säkerhetspraxis för företag som har motsvarande säkerhetskrav.

När samtliga gamla ID-kort bytts ut inom FFV Aerotech kommer motsvarande regler att tillämpas även inom detta företag.

Sigvard Larsson,
säkerhetschef

Passiv rökning – yrkesskada

Den 28 november godkände Försäkringsöverdomstolen ett fall av passiv rökning som yrkesskada.

En kvinna, som under många år arbetat på ritkontor och varit utsatt för arbetskamraters rök, avled i en typ av lungcancer, som bara rökare kan få.

Försäkringskassan avslag först hennes anhörigas begäran om ersättning. Ärendet överklagades till Försäkringsrätten, som fann att det var den passiva rökningen som vållat sjukdomen, som därmed var att klassa som yrkesskada. Statens Miljömedicinska Laboratorium har gjort en utredning som stöder uppfattningen att det rör sig om yrkesskada.

Man fann att även passiva rökare får i sig stora mängder skadliga ämnen, i en mycket rökig miljö så hög nivå att de

ansågs klart cancerframkallande.

Denna dom hälsas med stor tillfredsställelse av Arbetarskyddsstyrelsen och Socialstyrelsen. Man anser att den kommer att föra utvecklingen ett stort steg framåt i riktning mot rökfria arbetsmiljöer, eftersom det nu får anses helt klarlagt att ingen längre behöver finna sig i andras rök. Det är naturligtvis ett stort – och i många fall känsligt – problem, när det är arbetskamrater som vållar varandras obehag.

De som anser sig ha problem med andras rök, bör vända sig till sin arbetsledare eller sitt skyddsombud. Det är deras uppgift att se till att arbetsmiljön är sådan att man ej behöver riskera skada eller ohälsa.

Vi på Hälsocentralen står också gärna till tjänst om någon vill diskutera rökning. Egen eller andras.

Eivor Palmqvist, personalkonsulent

Tech-In

Adress: FFV Aerotech, UP
732 81 ARBOGA
Telefon: 0589/818 59

Ansvarig utgivare: Per-Åke Dahlström, UP
Redaktör: Britt Blom, UP

Divisionsombud: Motor och Avionik:
Annie Allard, AA23
Service: Ann Wilson, SC70
Flygteknik: Benny Aretun, FL17
Basmateriel: Hans Brännström, BT33
Export: Britt Blom, UP

Redaktionsråd: Ansvarig utgivare
Redaktör
Samtliga divisionsombud
Roger Theilénus, FCTF Arboga
Conny Petersson, SF Linköping
Hans Brännström, FCTF Östersund